

สู่ความวางใจ ธุรกิจไทยเคารพสิทธิมนุษยชน

คุณกำลังสนใจ บทบาทของ
“ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” หรือไม่เล่า

คุณกำลังสงสัยว่า คุณต้องมีหน้าที่
หรือความรับผิดชอบในเรื่องนี้หรือไม่ อย่างไร

คุณกำลังคิดว่า จะปกป้องสิทธิของคุณ
หากได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ อย่างไร

1 สิทธิมนุษยชนหมายถึงอะไร

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีมาแต่กำเนิด และความเสมอภาคที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สีผิว ภาษา เผ่าพันธุ์ หรือสถานะอื่นใด

1 สิทธิมนุษยชนหมายถึงอะไร

ปัจจุบัน รัฐบาลไทยได้รับพันธกรณีจากการเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่อยู่ในเขตอำนาจรัฐ 7 ด้าน ได้แก่

- 1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- 2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 3) สิทธิเด็ก
- 4) สิทธิสตรีที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ
- 5) สิทธิคนพิการ
- 6) การห้ามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ
- 7) การห้ามการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี

สิทธิทางการเมือง

สิทธิจะไม่ถูก
บังคับใช้แรงงาน

สิทธิเด็ก

สิทธิสตรี

การจ้างงานคนพิการ

สิทธิที่จะต้อง
ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

สิทธิแรงงานข้ามชาติ

2 หลักการชี้แนะเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับธุรกิจ (UNGPs) คืออะไร สำคัญอย่างไร

หลักการ **UNGPs** เป็นหลักการที่สหประชาชาติรับรองขึ้น เพื่อป้องกันผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ โดยกำหนดหน้าที่ของภาครัฐในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการถูกละเมิดโดยธุรกิจ กำหนดความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการเคารพสิทธิมนุษยชนว่าควรต้องดำเนินการอย่างไร ตลอดจนกำหนดให้มีการเยียวยาเมื่อเกิดความเสียหายจากการประกอบธุรกิจขึ้น

3 สำคัญของหลักการ UNGP มีอะไรบ้าง

เสาหลักที่ 1 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (Protect) หมายถึง รัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครอง มิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ไม่ว่าจะจากองค์กรของรัฐเอง หรือ องค์กรภาคธุรกิจ

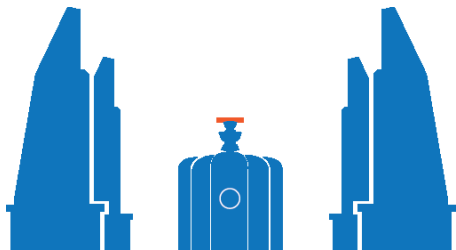
เสาหลักที่ 2 การเคารพสิทธิมนุษยชน (Respect) หมายถึง บุคคลและองค์กรที่ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะจะเป็นธุรกิจประเภทใดหรือขนาดใดก็ตาม ย่อมมีความรับผิดชอบที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน

เสาหลักที่ 3 การเยียวยา (Remedy) หมายถึง การแก้ไข ฟื้นฟู ชดเชยเมื่อเกิดผลกระทบหรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะได้มีการป้องกันแล้วหรือไม่ก็ตาม ภาครัฐและภาคธุรกิจต้องมีกลไกในการเยียวยาที่มีประสิทธิผล

4 ในการประกอบธุรกิจ หากปฏิบัติตามกฎหมาย ภายในประเทศที่มีอยู่แล้ว ถือว่าเพียงพอสำหรับการเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายไทยได้ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการสากลแล้วเป็นส่วนใหญ่
- ยังมีสิทธิบางประการที่ยังไม่ได้รับการรับรองหรือกำหนดไว้ชัดเจนใน
- จำเป็นต้องสอบทานแนวปฏิบัติกับหลักการสากลด้านสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ
- หลักการ **UNGP** ยังได้ให้ความสำคัญกับสิทธิด้านแรงงาน ตามมาตรฐานแรงงานสากล ที่องค์กรแรงงานระหว่างประเทศกำหนด
- องค์กรด้านธุรกิจจึงจำเป็นต้องรู้จักและดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานแรงงานสากลนอกเหนือจากกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีอยู่ด้วย

5

ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่มักเกิดจากการประกอบธุรกิจของไทย มีอะไรบ้าง

- ทุกขั้นตอนของการประกอบธุรกิจมีโอกาสที่จะสร้างผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนได้ทั้งสิ้น
- สิทธิที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจในประเทศ ได้แก่ สิทธิแรงงาน อาทิ การเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม การไม่ปฏิบัติตามสัญญาจ้าง สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย การจ้างงานเด็กในสถานประกอบการที่ไม่ถูกกฎหมาย รวมทั้งการเอาเปรียบแรงงานนอกระบบ
- การขาดการตรวจสอบบริษัทที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (**กรณีข้อมูลส่วนบุคคล**)
- การละเมิดสิทธิชุมชน เช่น การขับไล่หรือการไถ่ที่ดิน
- การก่อให้เกิดมลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

6 รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเรื่องธุรกิจ กับสิทธิมนุษยชนอย่างไร

- หลักการ **UNGP** กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการ “คุ้มครอง” สิทธิมนุษยชนจากการดำเนินการของภาคธุรกิจ ผ่านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการต่าง ๆ
- เมื่อเกิดความเสียหายหรือผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ รัฐต้องตรวจสอบ บังคับใช้กฎหมายและจัดให้มีกลไกการเยียวยาที่มีประสิทธิผล

7 รัฐมีหน้าที่จะต้องกำกับดูแลการประกอบการของ รัฐวิสาหกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ อย่างไร

หลักการ **UNGP** ระบุว่า เมื่อรัฐวิสาหกิจดำเนินโครงการในเชิงธุรกิจ ย่อมต้อง ดำเนินการเช่นเดียวกับองค์กรด้านธุรกิจ โดยได้กำหนดให้รัฐวิสาหกิจมีความ รับผิดชอบที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนเช่นองค์กรด้านธุรกิจอื่น

8 รัฐมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้สามารถทำหน้าที่ “คุ้มครอง” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะทำงานของสหประชาชาติ จึงสนับสนุนให้แต่ละประเทศจัดทำ “แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน” (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ขึ้น เพื่อเป็นการนำหลักการ UNGP ไปสู่การปฏิบัติ คณะทำงานแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและบริษัทข้ามชาติและองค์กรด้านธุรกิจอื่น (UN Working Group on the Issue of Human Rights and Transnational Corporation and Other Business enterprises)

9 ภาคธุรกิจมี 'ความรับผิดชอบต่อสังคม' ที่จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างไร ครอบคลุมกว้างขวางเพียงไร

- ภาคธุรกิจต้องดำเนินธุรกิจด้วยความระมัดระวัง หลีกเลี่ยงการดำเนินการใดๆ ที่จะสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยตรง (**cause**) หรือเข้าไปเกี่ยวข้อง (**contribute**) ของธุรกิจ

- หลักการ **UNGP** จึงเสนอให้ภาคธุรกิจ 'รู้และแสดง' (**know and show**) ว่าองค์กรได้ดำเนินการต่างๆ ที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน โดยมีมาตรการเพียงพอในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ พร้อมทั้งเยียวยาเมื่อก่อให้เกิดความเสียหาย

10 ภาคธุรกิจจะแสดงต่อสังคมว่าได้ 'เคารพสิทธิมนุษยชน' แล้วอย่างไร และมีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยให้มั่นใจได้ว่า ธุรกิจจะไม่สร้างผลกระทบหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน

หลักการ UNGP ให้คำแนะนำแนวปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรด้านธุรกิจต้องประกาศต่อบุคลากรภายในและสาธารณะ
- 2) ให้ดำเนินการ 'ตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน' (**Human Rights Due Diligence: HRDD**)
- 3) มีกระบวนการและกลไกเยียวยาผลกระทบหรือความเสียหาย หากเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน

11 มุ่งองค์กรด้านธุรกิจที่นำหลักการ UNGP ไปใช้ แล้วเกิดประโยชน์อย่างไร และมีข้อพึงระวังในการนำไปใช้หรือไม่

บริษัท โคคา-โคลา เห็นชอบกับหลักการ **UNGP** อย่างเต็มที่เพราะเห็นว่าจะเป็นการบ่งชี้พื้นฐานและมีความยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับบริษัทต่างๆ ที่จะนำไปดำเนินการ

บริษัท เจเนอรัล อิเล็กทริก (จีอี) เห็นว่าหลักการ **UNGP** ช่วยทำให้เกิดความชัดเจนถึงบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างแต่มีความเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจ

บริษัท เนสท์เล่ ได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะเคารพสิทธิมนุษยชน โดยการจัดทำการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (**HRDD**) ผนวกไว้ในการดำเนินธุรกิจใน 150 ประเทศซึ่งมีห่วงโซ่อุปทานโดยตรง 165,000 ราย มีการจัดตั้งกลไกร้องเรียน ‘**Tell Us**’

12 เมื่อเกิดผลกระทบหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากธุรกิจ ผู้ถูกละเมิดควรคาดหวังอะไรจากผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

รูปแบบการเยียวยาสามารถมีรูปแบบที่หลากหลายได้ ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เกิดขึ้น

- การขอโทษ
- การชดเชย ทั้งในรูปของตัวเงินและมีชื่อตัวเงิน
- การหยุดการดำเนินการบางประการ
- การจัดให้มีการควบคุมความเสียหายและป้องกันมิให้เกิดซ้ำ

12 เมื่อเกิดผลกระทบหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ ผู้ถูกละเมิดควรคาดหวังอะไรจากผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

หลักการ **UNGP** กำหนดหน้าที่ของรัฐไว้ว่า เมื่อเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากธุรกิจ ต้องจัดให้มีการเข้าถึงกลไกการเยียวยาตามกระบวนการยุติธรรม (**judicial**) และลดอุปสรรคให้แก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงกลไก ในขณะที่กลไกอื่นที่มีใช้กลไกตามกระบวนการยุติธรรม (**non-judicial**) สามารถเป็นกลไกเสริมหรือสนับสนุน

12 เมื่อเกิดผลกระทบหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากธุรกิจ ผู้ถูกละเมิดควรคาดหวังอะไรจากผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

คุณลักษณะของการเยียวยา

- มีความชอบธรรม (**legitimate**)
- เข้าถึงได้ (**accessible**)
- คาดได้ล่วงหน้า (**predictable**)
- มีความเป็นธรรม (**equitable**)
- โปร่งใส (**transparent**)
- และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน (**rights-compatible**)

13 แนวโน้มของธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในอนาคต จะเป็นอย่างไร

- การประกอบธุรกิจที่ต้องเคารพสิทธิมนุษยชนได้รับความสำคัญมากขึ้นจากประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ
- การเคารพสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นมาตรฐานที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลหลายประเทศตลอดจนคู่ค้าธุรกิจในประเทศต่างๆ ได้กำหนดให้ต้องดำเนินการ
- การเคารพสิทธิมนุษยชนของธุรกิจจึงมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นกติกาของการค้าการลงทุนระหว่างประเทศในอนาคต
- สหประชาชาติกำลังพิจารณากร่างสนธิสัญญาที่จะสร้างพันธกรณีทางกฎหมายสำหรับการประกอบการหรือการลงทุนของธุรกิจในต่างประเทศ

